

*Τα αρχεία της Ιεράς Μητροπόλεως Πρεβέζης **

Τον Αύγουστο και αρχές Σεπτεμβρίου 1955, που ήμουν στην γεννέ-
τειρά μου εξεπλήρωσα μια παλιά ενδόμυχη επιθυμία μου, να ιδώ άραγε
υπάρχει τίποτε από τα παλιά βιβλία, κώδικες, πρακτικά συνεδριάσεων του
κοινοτικού Συμβουλίου, συμβολαιογραφικές πράξεις, της εποχής της βενε-
τοκρατίας, και τουρκοκρατίας, για τα οποία τόσο λόγο μου έκαμαν οι ι-
στοριοδίφες και φιλόστορες πατριώτες και μακαρίτες Πρεβεζιάνοι Γερο-
γιάννης και Μπάλκος;

Στην ιδιοτροπία μου (ας την πούμε έτσι) αυτή ευρήκα πρόθυμο βοη-
θό τον κ. Κώστα Χαλκιά γραμματέα της Ιεράς Μητροπόλεως Πρεβέζης από
τα 1927, που τον ευχαριστώ για την καλωσύνη του από την θέση αυτή.

Στα σημερινά γραφεία της Μητροπόλεως, ένα ισόγειο σπίτι, πλάι στο
κατεστραμμένο από τους ιταλικούς βομβαρδισμούς ιστορικό Μητροπολι-
τικό Μέγαρο, σε μια μικρή αποθήκη, είδα πεταμένα σωρό έγγραφα, πρα-
κτικά και συμβόλαια.

Ανάμικτα συναισθήματα χαράς και λύπης με εκυρίευσαν βλέποντας
αυτά τα χάλια. Χαράς γιατί εκεί μέσα σώζονται, εις όσα βέβαια αποσώθη-
καν από τους βομβαρδισμούς και την κακία των ανθρώπων και των και-
ρών, εθνικά κειμήλια της ιστορίας της πατρίδος μας, που μπορούν να δια-
λευκάνουν και να φωτίσουν άγνωστες σελίδες της, στα σκοτεινά πλην έν-
δοξα αγωνιστικά χρόνια της σκλαβιάς. Στενοχωρέθηκα γιατί αυτά έτσι
πεταμένα και μουχλιασμένα που ήσαν δεν πιάνονται. Κι όμως όσες ώρες
απογευματινές έκατσα και τα έψαξα και τους έρριξα μια ματιά διεπίστωσα
πως πρόκειται περί εθνικών θησαυρών, είναι τα κόκκαλα των Ελλήνων τα
ιερά από τα οποία αργότερα (στα 1912) ξεπετάχτηκε η ελευθερία.

Κάποτε αυτά ήταν ταχτοποιημένα σε ωραίες βιβλιοθήκες στην παλιά
ευπρόσωπη αίθουσα του γραφείου του Μητροπολιτικού Μεγάρου πριν να
καταστραφή. Τώρα δεν υπήρχε κατάλληλος χώρος και θέσις για τους ηρω-
ικούς αυτούς εθνικούς συνταξιούχους. Συνέβη σ' αυτά ό,τι συμβαίνει και

---

* Το άρθρο δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Αγών Πρεβέζης* σε τρεις συνέχειες, στα φύλλα 59
της 2.4.1956, σελ. 1· 60 της 9.4.1956, σελ. 2 & 4 και 61 της 16.4.1956, σελ. 3 & 4.

με τους εθνικούς αγωνιστάς. Με το πέρασμα του καιρού ξεχνιούνται, ανύδρωτοι υλοτόμοι, κατά τον ποιητή, τα αφανίζουν.

Δεν μπόρεσα όλα αυτά τα ερείπια να τα ψάξω και να τα ανασκαλέψω. Θέλουν χρόνο πολύ και άνεση. Θα αναφέρω μερικά, τα πιο επίσημα και τα πιο αξιόλογα που κοίταξα.

1. Το καπίτουλο του Ναού του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, περί του οποίου έγγραφα μελέτην δημοσιευομένην στην *Ηπειρωτική Εστία*.[∇]
2. Το καπίτουλο του Ναού του Αγίου Δημητρίου, ιδρυθέντος επί Βενετοκρατίας στα 1739 Ιουλίου 3, διά Διατάγματος του Γενικού Προβλεπτού Γεωργίου Γριμάνι. Για τούτο θα γράψω άλλοτε.
3. Κώδιξ διαφόρων συμβολαιογραφικών πράξεων επί συμβολαιογράφου και γεωμέτρου Νικολάου Ρέντζου από 5 Νοεμβρίου 1789.
4. Κώδιξ διαθηκών και ετέρων συμβολαιογραφικών πράξεων επί συμβολαιογράφου Δημ. Λεκατσά. Είναι γνωστό το περίφημο Μοναστήρι του Λεκατσά, του προφήτου Ηλιού, κοντά στο Κάστρο της Ωριάς στο Λούρο. Στον καιρό της τουρκοκρατίας ήταν καταφύγιο των αρματωλών και κλεφτών.
5. Βιβλίον εις το οποίον αναφέρονται τα τσενβέστρα (κρίσεις) του *Δικαιονικού Βήματος της πρώτης αναζητήσεως*. Είναι της εποχής από του 1800 έως του 1807 όπου η Πρέβεζα ανεγνωρίσθη ως προνομιούχος κτήσις του Σουλτάνου και που την εκυβέρνησεν ο Αμπντουλάχ Βέης.[⊗]
6. Κώδιξ διαφόρων συμβολαιογραφικών πράξεων επί συμβολαιογράφου Πέτρου Βαλεντίνη από 18 Αυγούστου 1811 μέχρι 26 Μαΐου 1830. [Ο Πέτρος Βαλεντίνη] είναι της γνωστής ιταλικής οικογενείας που εξελληνίσθη στην Πρέβεζα και εκ της οποίας προέρχεται και ο Αλέξανδρος Βαλεντίνη, ο αλληλογράφος και σύντροφος του Εθνομάρτυρος Ρήγα Φερραίου, περί αυτού έγγραφα άλλοτε.[□]

[∇] Βασιλάς Ηλίας, «Το καπίτουλο του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου και ο άγγλος πρόξενος εν Πρεβέξη Σίδνεϋ Σμιθ Σάνδερς», *Ηπειρωτική Εστία*, τόμ. 4, τχ. 43, Ιωάννινα 1955, σελ. 983-986.

[⊗] Τέλος του πρώτου μέρους του άρθρου.

[□] Βασιλάς Ηλίας, «Δύο εταίροι του εθνεγέρτου Ρήγα Φερραίου: Αλέξανδρος Βαλεντίνη και καπετάν Γιαννάκης Αλεξάνδρου», *Η Ηχώ του Ιονίου*, τχ. 75-77, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1952, σελ. 8-9· τχ. 87-89, Οκτώβριος-Δεκέμβριος 1953, σελ. 10-13· τχ. 90-92, Ιανουάριος-Μάρτιος 1954, σελ. 19-22· τχ. 93-95, Απρίλιος-Ιούνιος 1954, σελ. 15-16 και τχ. 96-98, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 1954, σελ. 12-13.

Και άλλα βιβλία συμβολαιογραφικών πράξεων και διαθηκών υπάρχουν όπως του Αθανασίου Αυγερινού και Αουρέλιο Παπαδοπούλου και Τζώρτζη των ετών (1770-1790) των ετών της Βενετοκρατίας μέχρι του 1830. Τα συμβόλαια και τα βιβλία δικαστικών αποφάσεων είναι άλλα γραμμένα ελληνικά και άλλα ιταλικά.

Επίσης βρήκα παλιά γαλλικά μυθιστορήματα και μεθόδους γαλλικής γλώσσης. Να και ένα σπανιώτατο βιβλίο και μεγίστης αξίας· είναι η Αριθμητική εις σχήμα 8^{ov} του Μπαλάνου Βασιλοπούλου. Ο τίτλος της: «Του παναιδεσιμωτάτου και επιστημονικωτάτου Κυρίου, Κυρίου Παλάνου Βασιλοπούλου¹ αρχιπρεσβυτέρου και διδασκάλου Ιωαννίνων, έκθεσις ακριβεστάτη της αριθμητικής νυν πρώτον τύποις εκδοθείσα φιλοτίμω δαπάνη τού εκλαμπροτάτου και περιβλέπτου Μπεϊζαδέ και μεγάλου διερμηνευτού της κραταιάς Βασιλείας των Οθωμανών Κυρ-Κυρ. Σκαρλάτου Καλλιμάχη, Ενετήσιν, αω' γ' (1803)». Παρά πάνω «Θεοδοσίου του εξ Ιωαννίνων, το πολυτιμωτάτον αυτό σύγγραμμα, είναι κτήμα Ανδρ. Κ. Μαμάτη», όπως γράφεται με μολύβι εις το πρώτον, μετά το πετσωμένο κάλλυμα, λευκόν φύλλον. Είναι γραμμένα τα εξής ακόμη στο ίδιο εξώφυλλο: «Και τότε συν τοις άλλοις Γεωργίου και χριστοπάλου πρεβεζαίου, εχαρίσθη μοι παρά σοφολογιωτάτου και διδασκάλου μου κυρίου Κων/νου Βασιλοπούλου Παλάνου αω' ι' γ' (1813) μαρτίου κ' β' (22) νυν δε πέλει (ανήκει) έμοιγε παναγιώτου χρήστου Μαμάτη τη ι' β' μεμακτηριώνος 1828 αω' κ' η' ε.π. πρέβεζα».

Να και ένα συμβόλαιο πωλήσεως από το βιβλίο του Αθανασίου Αυγερινού: «1839, 30 Δεκεμβρίου. Πωλεί η Βασίλω θυγάτηρ του ποτέ Βασίλη Θύμαινα και γυνή του Σπύρου Κερούλη εις τον Σπύρον Καραμάνην ελιές 28 εις λογγίδια προς γρόσια 1260 κατά την εκτίμησιν του ελαιοστασίου υπό των Θεωδωρή Αθαν[ασ]ίου πηγής και Ιωάννου Ρέντζου.

Βασίλης Τζαβαλάς μαρτυρώ²
Αθανάσιος Ρέντζος μαρτυρώ».[⊗]

¹ Είναι ο περίφημος διδάσκαλος του Γένους ο Μπαλάνος Βασιλόπουλος, ο Γιαννιώτης, ο συγγραφέας της αριθμητικής και Αλγέβρας και Γεωμετρίας αυτής.

² Η οικογένεια του καπετάν Τζαβαλά εκ των πρώτων οικιστών της Πρεβέζης επί ενετοκρατίας, είχε πάρει φέουδον από τους Βενετούς, εις αμοιβήν των υπηρεσιών της στον πόλεμον εναντίον των Τούρκων (1714-1718), την περιοχίν που επωνομάσθη απ' αυτήν Τσαβαλοχώρι. Μετά τον χαλασμό της Πρεβέζης στα 1798 από τον Αλή πασά, ένας καπετάν Τζαβαλάς, γαλλόφιλος, όπως τόσοι άλλοι, κατέφυγε στη Λευκάδα. Εκεί υπάρχει η οικογένεια αυτή. Απόγονός της ο ηθοποιός Καρούσος Τζαβαλάς.

⊗ Τέλος του δεύτερου μέρους του άρθρου.

Και άλλο ένα πωλητήριο συμβόλαιον από τα βιβλία του Αυγερινού: «1840, 18 Ιανουαρίου. Γεώργιος Βενετσιάνος υπήκοος Ιονικός εκ της Νήσου Κερκύρας, πλοίαρχος και ιδιοκτήτης βάρκας τόνων 13,90% υπό σημαίαν Ιονικήν επώλησεν εις κάποιον πρεβεζιάνο το σκάφος αυτό». Αυτός ο Βενετσιάνος ή συγγενής του edώρησε στον Άγιο Χαράλαμπο τον περίφημο σκαλιστό Άμβωνα, που φέρει στην κολόνα του σχετική επιγραφήν.

Και άλλα σπανιώτατα βιβλία υπάρχουν, όπως ένα μεγάλο σε σχήμα Εμπορικού καθολικού, που περιέχει πράξεις και αποφάσεις της Εφοροεπιτροπείας των σχολών και της Δημογεροντίας, αφ' όσον συνεστήθη το 1881 η Μητρόπολις Πρεβέζης.

Όλα αυτά για να μη καταστραφούν πρέπει να φυλαχθούν καλά. Ο Σεβασμιώτατος κ.κ. Στυλιανός, εις τον οποίον ωμίλησα σχετικώς, μου είπε ότι θα λάβη πρόνοια. Πρέπει να φυλαχθούν να καθαρισθούν και τακτοποιηθούν για το καλό της Πατρίδας μας. Μία τέτοια εργασία θα είναι πράγματι Εθνική, θα αφήση αξέχαστη ανάμνηση και θα περιποιή τιμή και δόξα σ' αυτούς που θα συντελέσουν σ' αυτή.

Υ.Γ. Ενδιαφέρον ιδιαίτερο είχα να ανακαλύψω στα λείψανα ταύτα την Προκήρυξιν των συμμάχων Ναυάρχων Καδήρμπεη, Τούρκου και Ουσακώφ, Ρώσσου που εξέδωκαν τουρκικά, ελληνικά και γαλλικά και ετοιχοκόλησαν στον πύργο του Ωρολογίου, στις 16/30 ν.ημ. Οκτωβρίου 1798, με την οποίαν διέταξαν τον Αλή πασά να σταματήσει τις διώξεις και καταστροφή της πόλης μας, στην οποία είχε προβή ο σατράπης αυτός, προ πέντε ημερών, όταν κατέσφαξε την Γαλλικήν φρουρά.

Η προκήρυξις αυτή είχαν κυκλοφορήση και στην Αγία Μαύρα αλλ' είχε τυπωθή στην πόλη. Ένα αυτούσιον κείμενον αυτής edιάβασα στην Λευκάδα. Ίσως να υπάρχη και στα δικά μας, της Ιεράς Μητροπόλεως, εκτός αν έχη χαθή στην δίνη της τελευταίας δεκαπενταετίας. Ο Γερογιάννης ισχυρίζονταν ότι σώζονταν.